

FEDERÁLNÍ
MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ

K č.j.: 018.564/79-ZPO

Příloha 2

T A J N Ě
Výtisk č.: 31
Počet listů: 9

Vážený soudruhu Fischere,
vážení soudruzi ministři zahraničních věcí
členských států Varšavské smlouvy,
drazí přátelé,

dovolte mi, abych v úvodu svého vystoupení především poděkoval našim hostitelům, osobně soudruhu Fischerovi a našim kolegům z MZV NDR za vřelé přivítání, jakož i péči, kterou jsme byli zahrnuti. Vzorné podmínky vytvořené pro naše jednání umožňují, abychom v soudružském prostředí mohli jednat o tak závažných otázkách, jaké před nás staví současná situace v Evropě a ve světě. Především však o tom, jak co nejučiněji sladit náš další postup s cílem udržet a prohloubit proces uvolňování a jeho rozšíření do oblastí vojenské.

Zvláště vítáme, že se takto scházíme letos již po druhé i to, že toto setkání bylo předem plánované, což nám poskytlo možnost, abychom se na něj s dostatečným časovým předstihem připravili. Tuto praxi i do budoucna vítáme, zvláště v souvislosti s nadcházejícím zasedáním ve Varšavě, v takové praxi spatřujeme realizaci našich představ o cestách a formách, jak zefektivnit činnost Výboru ministrů zahraničních věcí členských států Varšavské smlouvy, tohoto skutečného institucionálního vyjádření naší organizace. A to tím spíše, že naše setkání se koná v době, kdy bez nadsázky lze prohlásit, že Evropa se nachází na závažné křižovatce své poválečné historie.

V této souvislosti bych se chtěl jménem naší delegace plně zotožnit a rozborem současná mezinárodní situace a s úkoly, které z ní vyplývají pro naši koordinovanou činnost, jak byly přesvědčivě formulovány v projevu ministra zahraničních věcí SSSR s. A. A. Gromyka, který jsme zde všichni s tak velkou pozorností vyslechli.

Plně také souhlasíme s navrženým textem komuniké z našeho jednání, které hodnotíme jako analytický dokument odrazující potřebu doby a naše společné úsilí o uvážení do života našich iniciativ v oblasti vojenského uvolňování, odzbrojení i mezinárodní spolupráce.

Při přípravě na toto zasedání - podobně jako ostatní delegace - i my jsme hodnotili současnou mezinárodní situaci, jak se vyvíjela od našeho posledního zasedání, jakož i existující možnosti, které se ukazují pro další zvýšenou tvořivou zahraničně politickou aktivitu našich zemí především v Evropě.

Konstatovali jsme, že život potvrdil prospěšnost a životnost programu vytýčeného moskevskou "Deklarací" politického poradního výboru, konkretizovaného v květnu t. r. v Budapešti. Uplynulé pololetí znovu prokázalo, že dnes není rozumnější alternativy než uvolňování napětí, s jeho tak blahodárným vlivem na celkové mezinárodní ovzduší. A to i přes veškerou složitost a rozporuplnost vývoje tohoto procesu.

Důkaz pozitivního vývoje od našeho zasedání v Budapešti vidíme především ve výsledcích sovětsko-amerického setkání na nejvyšší úrovni ve Vídni a v podpisu smlouvy SALT 2, jejíž ratifikace - dosud zdržovaná Senátem USA - by se výrazně a pozitivně odrazila v celém mezinárodním vývoji a vytvořila podmínky pro konstruktivní řešení řady dalších problémů, zejména v oblasti vojenského uvolnění a odzbrojení, včetně budoucího jednání o SALT 3.

Současně jsme však zaznamenali projevy i značně silných negativních tendencí v důsledku vzrůstajícího a koordinovanějšího odporu nepřátel uvolnění, opakovaně tvrdících, že mezinárodní situace se prý den ode dne horší, že snižování napětí vyčerpalo své možnosti, že spolupráce ustupuje své místo antagonismu, a že zbraně, ne zdravý smysl, mají znovu určovat tvář světa a Evropy.

Takovýmto soudům bezesporu nakrálý i takové protikladné skutečnosti, že prezident Carter se na jaře t. r. připravoval nejen k podpisu smlouvy SALT 2, ale zároveň dal souhlas k výrobě např. mobilní mezikontinentální rakety, zvané MX a k přípravě jaderného přezbrojení NATO.

Konkrétní plány na výrobu a rozmístění nových jaderných raket v západní Evropě připravovali atlantičtí stratégové - poučení z neúspěchu při prosazování neutronové zbraně - bezpochyby s promyšlenější taktikou k uklidnění veřejnosti.

Zřejmě však neočekávali, že na jejich plány dá Sovětský svaz patřičnou a konstruktivní odpověď, obsaženou v berlínském vystoupení s. Brežněva a v odpovědi na otázky čtenáře Pravdy. Tato odpověď, tím, že přinesla dalekosáhlé návrhy uskutečnění praktických kroků, vytvořila kvalitativně novou situaci.

Proto jsme svědky pozoruhodného procesu názorové krystalizace názorů jednotlivých států, která se projevila v některých známých rozdílnostech a nuancích. Nicméně reálnou skutečností však zůstává, že rozhodující pro postoj NATO jako celku bude nakonec jeho sepětí s vojensko-průmyslovým komplexem, snaha vnutit národům závody ve zbrojení a získat vojenskou převahu NATO nad Varšavskou smlouvou.

Jestliže navzdory aktivnímu úsilí, které je z naší strany vyvíjeno v politické, diplomatické a propagandistické rovině, nadcházející zasedání Rady NATO v Bruselu schválí plány militaristů a budou-li tyto uvedeny do života, pak by to nepochybně narušilo základnu pro jednání.

Tím by se objektivně vytvořila nová situace se všemi vážnými důsledky. Odpovědnost za všechno to, za nové kolo horečného zbrojení by nutně padla na hlavy těch, kdo je roztočil.

Vzhledem k možnosti, že NATO přijme toto rozhodnutí, měli bychom z naší strany stanovit opatření, která bude nebo přijmout. A otevřeně prohlásit, že ne naší vinou nemůžeme nechat takovéto kroky NATO bez patřičné odpovědi a dočatečných opatření.

Chceme v této souvislosti ještě otevřeněji poukazovat na skutečnost, že představitelé vojenskoprůmyslového komplexu na Západě, neustále hledající spojence pro své plány politiky zbrojení, našli je i v současném vedení Číny. Jak se to nedávno výrazně potvrdilo na návštěvy Chua Kuo-fenga ve čtyřech zemích západní Evropy, kde důrazně vyjadřoval všestrannou podporu všem tendencím směřujícím ke sjednocení NATO na antisovětské a protisocialistické platformě a na bázi nového kola zbrojení.

Bylo by také užitečné promyslet vypracování koordinovaného plánu jednotlivých akcí, jak politických, tak propagandistických, a to po všech liniích - vládních, politických, společenských, kulturních a zájmových organizací, a také hromadných sdělovacích prostředků.

Dovolte mi, vážení soudruzi, abych vás informoval, že Komunistická strana Československa, její ústřední výbor a jeho předsednictvo, vláda Československé socialistické republiky, stejně jako všechny náš lid, věnují velkou pozornost a vyjadřují plnou podporu novým sovětským návrhům. Na lid ČSSR - podobně jako na světové veřejné mínění - udělalo bluboký dojem to, že v těchto závažných iniciativách - spolu s jasným prohlášením, pokud jde o připravenost zajistit bezpečnost našich zemí v jakékoli vzniklé situaci - bylo nabídnuto Západu neprodlené jednání. V nových návrzích i praktických opatřeních SSSR vidíme další logické a důsledné rozvinutí dosavadních mírových iniciativ SSSR a zemí Varšavské smlouvy, další přesvědčivý důkaz mírumilovné zahraniční politiky socialistických států. V tomto smyslu vyznělo také prohlášení předsednictva ÚV KSČ a federální vlády naší země a stejně tak i prohlášení našeho parlamentu - Federálního shromáždění ČSSR - v souvislosti s projednáváním zahraničně politické činnosti Československa za uplynulý rok.

Nyní nám jde o to, abychom vyjádřenou podporu těmto návrhům v maximální míře uvedli do života.

Vážení soudruzi,

zvlášť intenzivní pozornost chceme věnovat našemu společnému návrhu z Budapešti na svolání celoevropské konference na politické úrovni, za účasti USA a Kanady, o vojenském uzvolnění a odzbrojení. Víáme, že celá idea doznala v předloženém projektu konkrétně opravené a pečlivě rozpracování. Spolu s návrhy některých dalších států je posuzována s plnou vážností.

Považujeme za užitečné navrhnout svolání mnohostranné přípravné konzultace všech signatářů Závěrečného akta, jejímž posláním by bylo vypracovat doporučení pro samotnou konferenci. Tím by došlo též k těsnější časové i věcné vazbě na madridskou schůzku.

Z našich dosavadních poznatků rozhovorů s neutrálními a nezúčastněnými evropskými zeměmi /Rakousko, Jugoslávie, Malta/ vyplývá, že kladou důraz především na otázky opatření k posílení důvěry. Zastávají názor, že tento bod by měl být podstatnou náplní i na madridských jednáních. Již na bělehradské schůzce se ukázalo, že návrhy přednesené sovětskou delegací v oblasti vojenského uvolnění byly pro ně přitažlivé. Na to bude vhodné v přípravě navázat a získávat tyto země pro naše návrhy. Usilovat o to, aby vystupovaly aktivně při prosazování stanovisek v otázkách vojenského uvolnění, které jsou totožné nebo blízké záměrům socialistického společenství, aby podpořily myšlenku svolání konference o vojenském uvolnění.

Rakouský ministr Pahr při své nedávné návštěvě u nás vyjádřil předpoklad, že v Madridu bude dohodnuto svolat konferenci o vojenském uvolňování a odzbrojení, která by v sobě zahrnovala jak náměty budapeštského Výboru ministrů, tak francouzský návrh na evropskou konferenci o odzbrojení. Podobný názor zaujímají zřejmě i další neutrální a nezúčastněné evropské země. Vyjádřily jej i země EHS v prohlášení svých ministrů zahraničních věcí ze dne 22. 11. Při našich konzultacích minulý týden s Belgičany v Praze se ukázalo, že Belgie je pro svolání konference o vojenském uvolnění po madridské schůzce, a to i na vládní úrovni.

Ve snaze co nejvíce zintenzivnit svůj podíl na prosazování mírových iniciativ Varšavské smlouvy rozeslali jsme všem bratrským stranám, s nimiž KSČ udržuje kontakty, prohlášení p. ÚV KSČ a vlády ČSSR k novým sovětským iniciativám, předneseným s Brežněvem. Využili jsme ho též i během jednání v OSN a rozšířili jako její oficiální dokument. Zaměřili jsme k tomu činnost celého našeho zahraničně politického aparátu. Aktivně budeme postupovat i pokud jde o závěry z našeho zasedání, která zde přijmeme, vycházející z textu konference, v němž je sáznut v celé komplexnosti náš program boje za mír, bezpečnost a bezpečnost.

Vůbec si myslíme, že je třeba více než dosud využívat tribuny OSN, kde se nám podařilo přes koncentrovaný odpor Západu, avšak za plné podpory zemí socialistického společenství a převážné většiny rozvojových zemí prosadit v minulých dnech čs. návrh "Deklarace o mezinárodní spolupráci pro dosažení cílů odzbrojení" v politickém a bezpečnostním výboru. Chtěl bych využít této příležitosti k tomu, abych upřímně poděkoval delegacím bratrských socialistických zemí za podporu této naší iniciativy.

Stále se ukazuje, že je třeba mít neustále iniciativu v našich rukou, zesilovat naši aktivitu, neboť ani naši protivníci nelení.

Vážení soudruzi,

od současného úsilí našich zemí o zachování míru a další rozvoj uvolňování napětí není možno oddělit madridskou schůzku a její přípravu. Tato schůzka musí sehrát pozitivní roli v dalším vývoji vztahů mezi evropskými národy v duchu Závěrečného akta, zejména k postupu vpřed v otázkách vojenského uvolnění. Pro její plný úspěch bude důležitý průběh ve věcném a konstruktivním ovzduší. Z naší strany bude proto třeba věnovat maximální úsilí již dobré přípravě. A v jejím průběhu dosáhnout co možná nejširší dohody s ostatními účastníky o konkrétních krocích, které by vedly k pozitivnímu výsledku při respektování všech principů Závěrečného akta.

Předsednictvo ÚV KSČ a vláda ČSSR v polovině letošního roku schválily zaměření naší přípravy na madridskou schůzku s tím, aby hlavní pozornost byla zaměřena na přispění k celkovému ofenzivnímu úsilí zemí socialistického společenství. Z tohoto zaměření vycházíme i při našich oficiálních rozhovorech a konzultacích se západními partnery na úrovni ministra a jeho náměstků, které jsme v letošním roce uskutečnili téměř se všemi účastníky helsinské konference, včetně se Španělskem, odkud jsme si přivezli rovněž celkem dobré dojmy o přístupu Španělska k obsahu a organizaci madridské schůzky.

V dialogu na všech úrovních se zasazujeme o to, aby madridská schůzka probíhala v čínerodém a konstruktivním ovzduší, umocněném zájmem všech účastníků na dosažení konkrétních a pozitivních výsledků. Aby napomohla ještě více materializovat ustanovení Závěrečného aktu jako integrálního celku, včetně rozhodných opatření k vojenskému uvolňování a rozšíření evropské spolupráce.

Ukazuje se, že s blížícím se termínem madridské schůzky bude třeba dále zintenzivnit naši společnou přípravu v rámci členských států Varšavské smlouvy. Domnívám se, že vedle probíhajících užitečných bilaterálních konzultací by bylo vhodné uvažovat o možnosti uspořádat společné konzultace např. na úrovni náměstků ministrů nebo vedoucích odborů. Takové konzultace by pomohly především stanovit a ujasnit náš přístup k Madridu.

Během těchto konzultací by měl být též určen okruh otázek pro Madrid, které by byly zaměřeny na posílení bezpečnosti a spolupráce v Evropě a u nichž by byla možnost k dosažení konsensu. Máme zde na mysli, jak už uvedl, s. A. A. Gromyko, výběr několika otázek z každého koše, týkajících se rozšíření rovnoprávné a vzájemně výhodné spolupráce.

Vyjadřujeme přesvědčení, že návrhy obsažené v komuniké z našeho zasedání, nám dávají možnost nejen udržet naši iniciativu, ale i dále ji rozvíjet a tak ovlivňovat přístup signatářských zemí k madridské schůzce.

Společným jmenovatelem našich jednání s představiteli západních zemí je jimi projevovaný zájem o dosažení dobrých výsledků v Madridu, jakož i jejich prohlášení, že madridská schůzka musí probíhat v příznivější atmosféře než tomu bylo v Bělehradě, z kterého je třeba se poučit. Tato prohlášení vítíme a podporujeme. Zdůrazňujeme, že podobně, jako před Bělehradem, jsme volali po tom, aby nebyl tribunálem či terčem obžalovaných, ale poradou, jak nejlépe a nejrychleji jít vpřed v praktické aplikaci Závěrečného aktu, i nyní před Madridem. Aby nebyl "býčím arénou", ale dalším miláčkem na cestě

k mírové Evropě spolupráce. Přesto naše zkušenosti ukazují, že i když většina západních představitelů byla pod tlakem socialistických zemí donucena věnovat pozornost otázkám vojenského uvelnění a odzbrojení, bude halčhat - jak neustále zdůrazňují - aby jedním z hlavních bodů madridské schůzky bylo posuzování principu VII o lidských právech. Je také možno realisticky očekávat, že i v Madridu představitelé řady západních států budou opět prosazovat falešnou tezi, že Závěrečný akt jim dává právo nastolovat otázku lidských práv v zemích socialistického společenství, lépe řečeno, jich zneužívat ke vměšování do vnitřních záležitostí našich zemí. Názorně nás o tom přesvědčila pomlouvačná protičeskoslovenská kampaň i některá prohlášení oficiálních činitelů těchto zemí v minulých týdnech. S pomluvami a obviňováním z porušování lidských práv musíme proto v naší přípravě na madridskou schůzku počítat.

V našich rozhovorech se západními představiteli o madridské schůzce se také jako pravidlo objevují otázky její úrovně. Většina západních partnerů doporučuje účast ministrů, alespoň na její závěr. V Budapešti jsme přijali k této otázce dostatečně pružnou formulaci našeho postoje k této otázce. Ke změnám našeho názoru na danou otázku není žádného důvodu.

K případnému povýšení úrovně schůzky bychom se neměli zavazovat dříve, dokud nebudeme mít dostatečnou jistotu, že západní partneři nechtějí schůzku znovu zneužít ke svým cílům, jak tomu bylo v Bělehradě.

Vážený soudruzi,

pokud se týká květnového zasedání politického poradního výboru Varšavské smlouvy v příštím roce, pečlivě se na něj připravujeme. Domníváme se, že u příležitosti 25. výročí jejího vzniku by bylo vhodné konat toto zasedání v květnu v hlavním městě PLR, kde byla naše organizace založena.

Chceme také připomenout, že s velkým zájmem jsme prostudovali návrhy polských soudruhů na další zdokonalení práce Výboru ministrů zahraničních věcí a spojeného sekretariátu PPV VS.

Chtěl bych zdůraznit, že myšlenky obsažené v těchto návrzích odpovídají našim představám a podle našeho názoru i zájmům členských států Varšavské smlouvy.

Mohu jen vyslovit politování, že jsme se těmito otázkami nemohli zabývat už na našem současném zasedání.

Vážený soudruzi,

v nadcházejícím roce společně oslavíme naše významné jubileum - 25. výročí vzniku VS.

Vidíme v něm velkou příležitost znovu demonstrovat před celým světem principiální leninskou mírovou politiku našich států, znovu přesvědčivě dokumentovat, jakého obrovského pokroku bylo dosaženo na evropském kontinentě i ve světě, na cestě k zachování a upevnění míru, bezpečnosti a spolupráce. Znovu ukázat, jaký přesvědčivý podíl na této skutečnosti má právě organizace Varšavské smlouvy, díky své neúnavné aktivitě, stále novým konstruktivním iniciativám, vycházejícím ze zasedání politického poradního výboru i jednání našeho výboru.

Chtěl bych ještě uvést, že plně souhlasíme s orientačním plánem politicko-organizačních opatření v souvislosti s 25. výročím Varšavské smlouvy. Počítáme s naší aktivní účastí na všech navržených akcích.

Vážený soudruzi,

dovolte mi závěrem vyjádřit přesvědčení, že toto, v pořadí již druhé, zasedání našeho výboru je významným krokem vpřed na naší společné cestě k novým úspěchům reálného socialismu, míru a pokroku.

Děkuji Vám za pozornost.